

Nefes Alıp Veren Bir Kent Manifestosu

*

Ceren Boğaç

Milenyum 'un ilk onkatinin yeni tamamlandığı, bedeninin bitip başladığı 'yer'den çok öncesiydi.

Çağdaş dedikleri mimarinin ardına saklandığı 'düzen duygusu'nun çevrede yarattığı yalancı his ve gerçeklikler, insan oluşumuzun ne bütünlüğüne, ne de çok fonksiyonlu organizma oluşuna cevap verebiliyordu uzun zamandır. Bir durağanlığın içinde yaşıyorduk. Mekânlarımız kıpırtısızdı. Hayat hiç bir zaman hareketsiz değilken, mekân nasıl olabilirdi ki? Kentler nasıl olabilirdi?

Birileri sürekli geçmişi övüyordu, birileriye sürekli geleceği. Oysa bizim sahip olduğumuz tek şey o andı ve bizler daha fazla bu bekleyişin esiri olmak istemiyorduk. Her geçen gün daha çok insan katılıyordu aramıza ve hepimiz şimdiki ana taşmak ve sahip olduğumuz tek şeye sahip çıkmak istiyorduk. Bize neyi nerde ve nasıl yapmamız gerektiğini emreden mekânlarda, daha fazla bölünmeye ve yönetilmeye karşı çıkıyorduk! Bıraksak, bizim gibi, bizden sonraki kuşakların da tüm çocukluğunu bir televizyon ekranının içine sığdıracaklardı. Kızgındık. Bizi yanıtsızmayan sahte görüntülerin arasında kaybolmak istemiyorduk. Ne sanal, ne gerçek, bize dayatılan mekânların içinde köleleşmek istemiyorduk!

Onca savaş ve onca yıkımdan sonra, uzun zamandır hâlâ bir 'modernleşme' türküsü söylüyorlardı bize. 'Gelişim' diyorlardı, 'ileriye doğru gitmek', 'herkes için', 'herkesin eşitliği', 'adalet'! Toplumun çıkarları uğruna bireylerin acı çektiği bir yerde, kim adaletten bahsedebilirdi ki bize? Sefalet içinde, beton ve çelik yığınlarına bata çıka yaşadığımız bu

kentlerde, kim eşitlikten bahsedebilirdi? Onlar, kocaman kentlerin insanları; acılarının ötesinde varoluşumuzu yaşayabileceğimiz hiç bir yer bırakmamışlardı bize. Üstelik onların haz ve acıları, bizim arzularımızla eşit değildi uzun zamandır. Biz, onların acılarının geçici uyuşturmasını istemiyorduk artık!

-Yüzyıllar boyu küçük burjuvalarının acılarını sömürerek kurdukları kentleri onların olsun!-

Görmüyor muydular, o göklere çıkardıkları üst-sınıf kültürleri parçalanıyordu. Alt kültürler, yani bizler, içinden çıktığımız, dışlandığımız, aşağılandığımız kültürü anıtsallaştıran mekânlarda hayat bulamıyorduk. Bir parçası olamadığımız sosyal yapının caddeleri, alış-veriş mekânları, fabrikaları bize yabancılaşıyordu. Tüm bu mekânlar kimler için yaratılmıştı, şimdi kime hizmet ediyordu? Evsiz barksız, dar gelirli, yerinden edilmiş insanların, bizlerin, çöküntü mahalleleri onların pırıltili kentlerinden ayrılıyor, bize bahsettikleri yaşama alanlarımız giderek daralıyordu.

Tüm o ışıltıların ve görkemlerin ardına gizlenmeye çalışılmış 'yıkıntı' ve 'terkedilmişlik'... O zamanlar bile, onların kentlerine baktığımda ben bunu görebiliyordum. Büyük işler ürettiğini sanan ve bu yüzden yalnızlığa doğru itilen zavallı kamuoyu toplumunun kimsesiz mekânları. Biz, bu kentlerin çok uzağında kalanlar, onların sefil kentlerinin kalıntılarını acıyorduk artık. Onlar, koca kentlerin insanları, artık anlamalıydılar, bu modern kent krallığı içinde unuttukları vardı. Saltanatlarıyla hükmedemedikleri... Onların kurduğu kentlerin dışında bir gölge büyüyordu uzun zamandır; içinde onlardan hiç bir şey barındırmayan bir gölge. Ve işte artık o gölge vücut buluyordu; bizden istenileni verip, bize verileni almıyorduk. Dalga dalga bir isyan yayılıyor, steril mekânlar ve giderek büyüyen yabânî kent arasında çarpışmalar başlıyordu...

Ve çarpışmalar başladı.

Tüm o monoton mekânlar yerle bir oldu birer birer... Uzun zamandır felaketlerin kıyısında yaşayan bizler için, yaşamsal bir enerji yayıldı bu parçalanışlardan. Kan'ın ve çeliğin birbirine geçtiği, bizim soluğumuz ve düşüncemizle büyüyen bir enerjydi bu. Yeni bir yaşamı müjdeliyordu. Artık geri dönüş yoktu.

Onlar, kendi egolarıyla kurdukları o sahte mekânlarında kalıp, bu çarpışmalardan hiç yara almayacağını sananlar, davalarını kutsayan savaşılarla büyüyen kentlerinde, yalnızlık ayazında titrediler. En mağrur yapıları, bizler gittikten sonra yabanıl otlarla çatlamaya başladı. Yağmurlarla yıkıldı sokakları. Kendilerini steril kentlerinde güvende ve kriz mekânlarından uzakta sanırken, bu enerjinin parlayan ışığına bakıp hep korktular!

Bu enerjiyle yıkanmak için, biz onlara yeniden çocuk olmayı önerdik. Böylece yeni bir kent kurabilirdik birlikte... Nefes alan bir kent...

-Bedeninizin bittiği ve başladığı yer, bu kentin bittiği ve başladığı yerdir.-

Onlar gibi bizler de yükseklerden ve derinliklerden yüzyıllardır korkuyorduk. Eğer bir kez olsun kendi derinliğimize ulaşamazsak, hakikatlere dair bütün öğretilerimiz, alışkanlıklarımızın yansıması, sahte görüntüler olarak kalacaktı. Biz yeniden 'mekân' ve 'biz' arasında bir geçiş, hayatı ve ölümü paylaşan bir bütünlük olmasını istiyorduk.

Ve böylece son kez onların kentlerine saldırdık.

Birlikteliğimizden tahminimiz ötesinde bir güç açığa çıktı. Parçalanmış beton, çelik, taş, tuğla, her şey, varlığımıza karıştı, bir parçamız oldu ve bizimle hareket etmeye başladı. İşte biz böyle, birliği parçalamayan parçaların bir araya gelmesiyle büyüyecek canlı bir kente dönüşmeyi düşledik. Mekânsal ve sosyal bağlılık kurulduğu takdirde, bu kent kendi tohumundan yeşermeye başlayacaktı.

Ve çarpışmalarla açığa çıkan yaşam enerjisiyle tohum filizlendi; içten dışa doğru bir gelişimdi bu.

Bizler, yazgısını kendi avuçlarında tutan insanların, kendi yaşamlarını kuracakları bir kent öneriyorduk; insanların, yanılısamaların değil, bir parçası oldukları hakikatin peşinden gittikleri. Her anında bir bütünlük olan... her anı bir bütün. Bu yeni mekân deneyimini herkesin tüm hücrelerinde duyumsadığı... Bu bütün uçsuz bucaksız olacaktı. Hep daha fazlasını keşfetmek isteyecektiniz, hep daha fazla uzağa yürümek. Böylece giderek hep daha çok parçası olacaktınız bu kent. 'Kent' organizması içine kitleleri aldıkça büyüyecekti.

Ve tam da böyle oldu.

Çarpışmalardan filizlenen kent bizi içine aldı. İçimizdeki ve çevremizdeki doğayı, benliğimizde duyabilme yetisini yeniden kazandık bu kentin içinde. Biz, uzun zamandır uçurum kenarlarında yaşamak zorunda bırakılmış insanlar; bir çocuğun dünyaya gelişi gibi girdik bu kente. Verecek tek şeyimiz kendimizdi. Burada doğanın öngördüğünden başka yasa yoktu. Yalnızca bireysel tercihler vardı. Hayatta kalmayı ve paylaşmayı yücelten tercihler. Ağırloadığı toplumun önüne kendini açıkça koyan bir yapıydı bu: Nefes alıp veren bir kent.

Bu kentin bir kişiliği vardı. Somut bir ruhu vardı. Vahşiydi. Kırılgandı. Devinimliydi. Duyuyordu. Görüyordu. Hissediyordu. Kokluyordu. Ve tadıyordu. O bir organizmaydı. Bir şarkı gibiydi. Müzik susarsa, kendini yitirirdi.

Çarpışmaların üzerinden yarım asır geçti.

Şimdi artık, siz de içinde vücut bulmak için geliyorsunuz bu kente. Kendi bedeninize yabancı kalmayacaksınız duvarlarına dokunurken. Duvarlar sizi sevdiklerinizden ayıran, yaşantınızı parçalayan paravanlar olmayacak. Yeter! Nicedir tek işlevli mekânların tutsakları haline geti-

rilmediniz mi? Dokunduğunuz duvar, üzerine bastığınız zemin kanla soluk almaya başlayınca, 'yaşamak istiyorum' cümlesini duyacaksınız, bu sizi ürpertecek. Girip çıktığınız her mekân sizin bir uzantınız olacak, uzandığınız her şey sizin bir parçanız. İsteddiğiniz zaman sizi içine alacak. Sahiplenmeyecek, sahiplenilmeyeceksiniz. İçinde yürüdüğünüz bu mekânlarda kendinizi yansıtabileceksiniz, bu mekânlar da sizde kendini seyredecek. Bu yapının kendi teninden başka hiç bir 'değerli' örtü gerekmeyecek sizi korumaya.

Korkmayın sakın. Kendi bedeninize, varoluşunuza ve zamanınıza sahip çıkıyorsunuz. Bedeniniz bu kentin içinde bitip yeniden başlıyor...

Yrd. Doç. Dr. Ceren Boğaç: 19 Mart 1979 yılında Mağusa'da doğdu. 2000 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ), Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. Yine aynı yıl, aynı kurumda mimarlık dalının 'Çevresel Psikoloji' alanında master çalışmasına başladı. 2002 yılında tamamladığı master çalışmasının ardından, aynı alanda doktora yapmaya devam etti. Doktora çalışması sırasında yarı-zamanlı öğretim elemanı olarak DAÜ Mimarlık Bölümü'nde görev yapmanın yanı sıra, 2008 yılından başlayarak iki yıl boyunca, dört farklı Avrupa ülkesi ve altı farklı şehirde gerçekleştirilen, Avrupa Birliği destekli 'İnsan Hakları Projesi'nde proje koordinatörü olarak çalıştı. 2010 yılında 'tasarım stüdyosunda kültürler arası diyalog ve aktif eğitim' isimli araştırması için Prag'a gitti. Orada bir buçuk yıla yayılan araştırmasının yanı sıra, Prag Sanat Mimarlık ve Tasarım Akademisi'nde misafir öğretim üyeliği yaptı. Araştırmasının ardından Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık bölümüne yardımcı doçent doktor olarak atandı. Bugün halen aynı kurumda öğretim üyeliğinin yanı sıra, üniversitenin Kentsel Araştırma Geliştirme Merkezi başkan yardımcılığı yapmaktadır. Akademik yayınlarının yanında, çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış 'öykü' ve 'denemeleri' bulunmaktadır.

İletişim: Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Kuzey Kıbrıs
E-mail: ceren.bogac@emu.edu.tr

